

ВІДГУК

офіційного опонента про дисертаційну працю
**МОВЧУН ЛАРИСИ ВІКТОРІВНИ «ЛІНГВІСТИЧНА ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА
УКРАЇНСЬКОЇ РИМОЛОГІЇ»**, подану на здобуття наукового ступеня доктора
філологічних наук зі спеціальності 10.02.01 – українська мова
(Київ, 2021. 590 с.)

Ритмічно організоване мовлення, ґрунтоване на конкретно-історичній версифікаційній системі, віддавна викликало неабиякий інтерес. Таке зацікавлення, вочевидь, пов'язане з особливостями поетичної системи загалом, що, з одного боку, вирізняється специфічною формою висловлення (метр, ритм, рима, строфа), а з іншого, – актуалізацією нових семантичних зв'язків, концептуальних смислів, спричинених відповідною архітектонікою.

Важливу роль у формуванні архітектоніки поетичного тексту приписують римі, якій надають статус і евфонічного, і концептуального елемента: від суголосся закінчень у суміжних та близько розташованих словах залежить побудова твору; актуалізуючи архітектонічний профіль і розставляючи смислові акценти, суто позиційні чинники в римі набувають змістовного навантаження. А відтак, безумовно, рима є не лише версифікаційним оздобленням тієї чи тієї поезії і потребує всебічного, ґрунтовного і скрупульозного дослідження.

Донині комплексна (фундаментальна) праця, у якій було б вичерпно схарактеризовано українську римологію, представлено її ретельний аналіз, потрактування основних її категорій крізь призму різних узагальнених підходів, з'ясовано теоретичні засади й сучасні орієнтири в дослідженні української рими, систематизовано відповідну лексикографічну практику і т.ін., в українському науковому просторі була відсутня.

До поглибленого вивчення окремих фрагментів римології, або римознавства, українські науковці почали звертатися порівняно недавно. У цій царині залишалося ще чимало не розв'язаних питань, які подекуди розглядали принагідно, без урахування відповідного аспекту, без ґрунтовного аналізу, чіткої диференціації термінології. У зв'язку з цим не випадковим й цілком

виправданим є інтерес до понять на зразок «римема», «римонім», «римовий простір», «римове поле» і т. ін., осмислення яких неможливе без пізнання феномену римології у світовій та в українській науковій, зокрема лінгвістичній, парадигмі, без урахування відомостей наукової й поетичної картин світу, без виявлення типологічних і функційних характеристик основної одиниці анонсованої наукової царини. А тому можна лише вітати появу наукової студії Лариси Вікторівни Мовчун, яка актуалізує проблеми, уналежнені до перспективних завдань вітчизняної римології та римографії. Запропонована робота є однією зі спроб багатоаспектного аналізу проблематики української римології та римографії. Маніфестуючи специфіку досліджуваного поняття, вона водночас сприяє виявленню загальних системних закономірностей.

Переконливо постають і наукова новизна одержаних результатів, і їх теоретичне й практичне значення. Дисертаційна праця Лариси Вікторівни виконана у світлі сучасних інтерпретацій складних питань лінгвістичної римології, дискусійних проблем щодо вивчення й опису римового простору, «зіставлення співвідносних фрагментів римового простору у споріднених і неспоріднених мовах, а також виявлення ядерних зон – римових кліше, що експлікують концептуальну картину світу» (с. 33). До того ж важливий акцент зроблено на чинниках оновлення римового ресурсу української мови, обґрунтовано критерії ідентифікації «чужої рими» в авторському тексті, що, як зауважує дисертантка, сприяє й розвитку теорії інтертекстуальності (с. 33)

Представлена до захисту дисертація є панорамною лінгвістичною «зйомкою», підтверджує висновок про концептуальний задум дослідження, вирізняється чіткістю, структурованістю, об'єктивністю, інтертекстуальністю, інформативною наснаженістю, демонструє послідовне, ретельно перевірене розгортання дослідницьких міркувань. Запропонований доробок відповідає запитам сучасної наукової парадигми, потребам часу, тісно пов'язане з пріоритетними напрямками розвитку лінгвістичної науки, зокрема з плановою науковою темою «Лексичний тезаурус сучасної української літературної мови і його лексикографічне відтворення», виконуваною у відділі лексикології і

лексикографії, науковою роботою «Відображення процесів національно-культурної ідентифікації українського соціуму в лексиці та фразеології української мови» комплексної програми ВЛММ НАН України «Українська мова – чинник консолідування українського соціуму» (державний реєстраційний номер 0117U000635).

Вагомою, доказовою, досить яскравою є джерельна база наукової праці: художні, переважно поетичні й фольклорні тексти XIX – поч. XXI ст. та частково XVII–XVIII ст. (435 позицій у списку джерел), а також окремі твори художньої прози, рекламні, епістолярні, мемуарні тексти, тексти засобів масової інформації, 121 словник (зокрема 46 словників рим), 21 рукописний документ, 125 анкет, заповнених респондентами під час проведення експериментального вивчення римових асоціацій.

Композиція дисертації є результатом ретельного, усебічного, скрупульозного обдумування, витримана й завершена в обраному методологічному ключі, представлена чотирма (пропорційно співвідносними) розділами, запрограмованими на реалізацію одинадцяти конкретних завдань, розв'язання яких сприяло досягненню поставленої мети – створенню цілісної лінгвістичної теорії української рими (с. 29).

Вступна частина містить докладне, вичерпне представлення наукового апарату, репрезентує необхідні положення щодо актуальності, мети й завдань, об'єкта і предмета, методологічних орієнтирів, наукової новизни, теоретичного значення, практичної цінності і т. ін.

Кожен із розділів уміщує відповідні узагальнення, які стосуються тих чи тих важливих моментів, над якими розмірковує дисертантка в межах певного структурного елемента. Заслужують на схвалення умотивованість та очевидність зв'язку між частинами роботи. Логіка виокремлення розділів та їхнє структурування підпорядкована розкриттю поставленої мети.

Перший розділ (*«Поняття рими в науковій і поетичній картинах світу»*) актуалізує становлення української римології, формування її терміносистеми, представленої як загальноприйнятими лінгвоодинаціями, так і авторськими

